

Vypadá to, že se svět odklání od psaní rukou. Ve Finsku zavedou ve školách od příštího roku předmět ovládání klávesnice a z učebních plánů rovnou vyškrtnou výuku rukopisu. V USA si s tou myšlenkou rovněž pohrávali. V Česku už od roku 2012 funguje Comenia Script jako plnohodnotná alternativa spojovacího písma. Což někteří experti pokládají za předstupeň, který připraví půdu klávesnici. Tento trend má však i rozhodné odpůrce. Předseda České grafologické komory a kulturolog PhDr. Jan Jeřábek zformuloval pět důvodů, proč je třeba bojovat za zachování ručního psaní a jeho spojitě podoby.

Co odpovídáte lidem, kteří tvrdí, že ručně dnes píšou tak málo, že už to skoro neumí?

Že rukopis není možné zapomenout. Stejně jako nezapomenete na to, kde jste v dětství trávili prázdniny. Nebo plavat či jezdit na kole, přestože už jste na něm roky neseseděli.

Co by se stalo tak hrozného, kdyby se v našich školách přestalo učit psaní a žáci by rovnou přešli na klávesnici počítače?

Moderní technologie jsou pochopitelně důležité, ale na druhé straně křehké. Vemte si, že přijde třeba přírodní katastrofa, nebo nedej Bůh, vojenský konflikt, kdy přirozeně nebudou fungovat počítače. A nemusí jít ani o tak dramatickou situaci, stačí vybitá baterie v notebooku či rozbitý diktafon - jak se nedávno stalo jedné novinářce, která se mnou vedla rozhovor a zpočátku se také tvářila, že psaní rukou je přežitek. Pokud lidé nebudou umět psát rukou, rázem z nás bude národ polovičních analfabetů. To je jeden z pěti důvodů, proč musíme předmět psaní zachovat.

A ty ostatní důvody?

Význam podpisu, který zatím nic nenahradilo. Každé důležité rozhodnutí stvrzujeme podpisem a zároveň musíme umět přečíst podpisy jiných lidí. Psaní a čtení jsou propojené.

Dalším argumentem je potřebný mezigenerační kontakt. Žijeme v kultuře, kde je psací písmo součástí gramotnosti. Můžeme si přečíst písemnosti svých předků nebo jiné důležité listiny z minulosti, což je důležité pro vědomí identity a našich kořenů.

Myslím, že zrovna tohle by někteří mladí lidé dnes klidně oželeli...

Na ně by mohl platit podstatný fakt, že psaní rukou má také velký význam pro proces učení. Když si děláte zápis z přednášky ručně, nezachytíte veškerý obsah, takže text musíte strukturovat, máte potřebu zaznamenat jen to důležité. Nové informace pak zapojujete do toho co máte v paměti. Na Harvardu zkoumali mozky lidí, kteří se dlouhodobě učili hře na nějaký hudební nástroj, a zjistili, že mají specifickou charakteristiku. U ručního psaní je to do jisté míry podobné - také při něm dochází ke kultivaci, k propojování řady mozkových center, k rozvíjení emoční inteligence a kreativity. Když se učíte psát, propojují se mozková centra jiným způsobem, než když píšete na klávesnici.

Chcete říct, že přechodem na klávesnici počítače přicházíme o žádoucí emoce?

Spíše bych řekl, že přicházíme o propojení psaného projevu a prožívání či projevování emocí protože psaní na klávesnici je pro hlubší prožívání příliš rychlé. Osobní ruční

písmo je také jedinečnou stopou každého člověka. V době, kdy žijeme v masové kultuře a všichni mají stejná auta, poslouchají stejnou hudbu a podobně se oblékají, to platí dvojnásob. V hlubinné psychologii pro to existuje termín "individuace". Znamená to žít vědomě svůj život, což není úplně běžná věc. Neznám nikoho, kdo si píše dejme tomu deník snů na počítači. Navíc čím méně si uvědomujete sám sebe, tím jste ovlivnitelnější, třeba reklamou. Ona jedinečná stopa, která také umožňuje sebereflexi je tím posledním důvodem pro zachování rukopisu.

Obávám se, že například "ajtáky" byste tímto argumentem moc nepřesvědčil. Mezi nimi bude obhájců ručního písma asi méně, ne?

To je docela možné, ale to už hlouběji souvisí s jejich životní situací a profesí. Ruční psaní každopádně pomáhá rozvíjet emoční inteligenci a pro spokojenost v životě je EQ mnohem důležitější než IQ. Takový člověk umí lépe zacházet s emocemi, dokáže se motivovat. Ví, co mu přináší naplnění, štěstí a může podle toho jednat. SQ, čili sociální inteligence zase odpovídá za to, jaké vytváříme vztahy s lidmi a jakým způsobem komunikujeme. Takže je to složitější.

Hrozí podle vás ručnímu psaní reálně zánik?

Řekl bych, že v tuto chvíli ne. Umím si ale představit, jak silné obchodní zájmy může takový nápad vyvolat. Jen si vezměte, jak by jásaly počítačové firmy, kdyby se děti od první třídy učily psát rovnou na počítači.

Během posledních let se na čtyř procentech našich základních škol začalo vyučovat nespojitě písmo Comenia script. Učitelé si libují, že se to děti naučí rychleji a písmo je čitelnější. Vám se ale nelíbí. Proč?

Hlubším důvodem je, že nespojitě písmo fragmentuje naše vnímání, prožívání i myšlení. A že se ho děti naučí rychleji? To ano, ale malou násobilku také zvládnete rychleji než velkou. Navíc jde také o přístup k dětem a konkrétní didaktiku výuky psaní a čtení. Některé metody jsou pro děti snažší a přitom se naučí více. Spojování písmen je instinktivní záležitost. Stejně jako nehláskujeme řeč a mluvíme spojitě, tak všechny naše pohyby jsou plynulé - ať jde o chůzi, tanec nebo třeba plavání. Dělal jsem si takový malý experiment mezi sto dvaceti dospělými. Dal jsem jim obkreslovat dva tvary, z nichž jeden koreloval se spojitým písmem a druhý se scriptem. Většina z respondentů v prvním případě cítila uvolnění, spontánnost, zatímco u scriptu uváděli tři čtvrtiny z nich pocitu napětí a tendenci zadržovat dech.

V pražské základní škole v Londýnské ulici jsem zase nechal psát scriptem třetáky, kteří se předtím učili spojitě písmo. Ukázalo se, že byli většinou schopní bez přípravy psát nejen tiskacím písmem, ale také skriptem, který necvičili. Zatímco dětem, které umí pouze skript by trvalo naučit se kurzívě řadu měsíců. Naučíte-li děti psát spojitým písmem umí toho z hlediska grafomotoriky více a jsou v tomto smyslu svobodnější a kreativnější.

Přesto ale řada lidí v dospělosti sama od sebe začne psát scriptem. Co to o nich prozrazuje?

Hlavním rozdílem je, zda se člověk pro změnu písma, například v dospívání, "rozhodne", nebo jestli nemá jinou možnost, protože toho víc neumí. Někteří pisatelé používají script

pro zvýšení čitelnosti. Script také častěji používají leváci nebo žáci s problémy v grafomotorické oblasti Script je ale také méně osobní než spojitě písmo, je v něm více anonymity. Lze tedy říct, že ho například volí lidé, kteří si chtějí udržet určitý odstup, nebýt poznáni. To je podobné, jako když si pořídíte více formální oblek. Písmo o člověku zkrátka hodně prozradí, ať už je jakékoliv. A bylo by škoda o tento projev individuality přijít.